

БАЙЛДААНЫ АЖИЛЛАГААГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ҮЕИЙН ЗАХИРАГЧ, ШТАБЫН АЖИЛЛАГАА

Я.Ариунболд

ДХИС-ийн Удирдлагын академийн Хилийн албаны удирдлага, стратегийн профессорын багийн профессор, хурандаа

Товч агуулга: Байлдаанд ялалт байгуулахад түүнийг зөв зохион байгуулах нь чухал бөгөөд үүнд захирагч, штабын ажиллагаа ихээхэн үүрэгтэй байдаг. Иймд захирагч, штабт шийдвэр гаргах аргазүйг эзэмших, байлдааны ажиллагааг оновчтой төлөвлөх, дээд штаб болон зэргэлдээх анги, салбаруудтайгаа харилцан ажиллагааг зөв зохион байгуулах шаардлага тавигддаг.

Abstract: In order to win a battle, it is important to organize it correctly, and the operations of the commander and staff play a large role in this. Therefore, it is necessary for commanders and headquarters to master decision-making methods, plan combat operations optimally, and properly organize interactions with the higher headquarters and adjacent units and branches.

Түлхүүр үгс: Байлдааныг зохион байгуулах, захирагч, штаб, шийдвэр гаргах, төлөвлөх, харилцан ажиллагаа.

Key words: Battle organization, commanders, headquarters, decision-making, planning, interaction.

Оршил. Монгол Улсын үндсэн хуулинд эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн ¹, Монгол Улс өөрийгөө хамгаалах зэвсэгт хүчинтэй байна ² хэмээн заасан бөгөөд улсыг батлан хамгаалах гадны түрэмгийллийг таслан зогсоох төрийн цэргийн байгууллын цэргийн мэргэжлийн удирдах бүрэлдэхүүн байлдааныг зохион байгуулах, удирдан явуулах мэдлэг чадварыг эзэмших нь офицер нэг бүрийн журамт үүрэг тул байлдааныг зохион байгуулах захирагч штабын ажиллагааны талаар судалгаа хийж өөрийн санал дүгнэлтийг дэвшүүллээ.

Нэг: Байлдааныг зохион байгуулах үеийн захирагч, штабын ажил

Байлдааныг зохион байгуулах нь захирагч, штабын үндсэн үүрэг бөгөөд дараах ажлуудыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

Шийдвэр гаргах, салбаруудад байлдааны үүргийг хүргэх, харилцан ажиллагаа болон бүх талын хангалтыг зохион байгуулах, байлдааны үүргийг биелүүлэхэд салбаруудын бэлтгэлийг хангах зэрэг ажлууд багтаж байна.

Байлдааны ажиллагаанд бэлтгэх нь ахлах даргаас үүрэг хүлээж авахаас эхлэх бөгөөд дараах асуудлуудыг авч хэрэгжүүлэхэд чиглэнэ.

Үүнд:

- Байлдааны ажиллагааг зохион байгуулах, үүнд шийдвэр гаргах, байлдааны ажиллагааг төлөвлөх, өөрийн үүргийг судлах, харилцан ажиллагааг зохион байгуулах, бүх талын хангалт болон удирдлагаар хангах;

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль, 1992, 11.1

² Монгол Улсын Үндсэн хууль, 1992, 11.2

- Өгөгдсөн үүргийг биелүүлэхийн тулд салбаруудын бэлтгэлийг хангах;

- Байлдааны журам, тэдгээрийн байрлалыг сонгох, бэлтгэх;

- Соёл хүмүүжлийн ажлыг зохион байгуулж явуулах;

- Захирагдсан салбаруудын захирагч, штабтай дадлага, сургууль явуулах;

- Бусад арга хэмжээ.

Байлдааны тушаал хүлээн авч шийдвэрээ гаргахын тулд захирагч, штаб нь цагийн байдлын мэдээнд дүн шинжилгээ хийх нь хамгийн чухал юм. Иймээс захирагч, штаб нь цагийн байдлын мэдээг дайсны цэргийн, өөрийн цэргийн, зэргэлдээх анги, салбаруудын, газар орны, цаг улирлын, ус, цаг уурын, нутаг дэвсгэрийн нийгэм, эдийн засгийн болон байлдааны үүргийг биелүүлэхэд нөлөөлөх бусад хүчин зүйлүүдийг тооцдог байна. Дээрх бүгдэд дүгнэлт хийснээр захирагч, штаб нь шийдвэр гаргах болон салбаруудын үүргийг тодорхойлоход анхаарлаа хандуулах ёстой байдаг. Дайсны тухай мэдээнд дүн шинжилгээ хийх нь хамгийн чухал асуудлын нэг бөгөөд энэ нь байлдааны ажиллагаанд нөлөөлөх объект төдийгүй дайсны үйл ажиллагаанаас өөрийн цэргийн ажиллагаа ихээхэн шалтгаалах нь тодорхой.

Иймд дайсны цэргийн байдлын үнэлгээнээс эхлэх нь зүйн хэрэг. Дайсны цэргийн байдлыг үнэлэхийн тулд захирагч, штаб нь дайсны цэргийн бие бүрэлдэхүүн, байрлал, бүлэглэл, ажиллагааны бодлого, удирдлага, хяналтын байр зэрэг чухал объектууд, байлдааны ажиллагаанд нөлөөлж болохуйц тоноглож, төхөөрөмжилсөн газар, орнуудыг үнэлэх шаардлага тулгардаг. Гэхдээ дайсан өөрийн

цэргийн ажиллагааг хууран мэхлэх, нууцлах, төөрөгдөлд оруулахыг эрмэлздэг тул дайсны цэргийн байдлыг үнэн, зөв тогтоох нь тийм ч амар биш юм. Ийм учраас дайсны талаарх мэдээ, мэдээллийг их цуглуулах, түүнд захирагч, штаб үнэн, зөв дүгнэлт гаргах нь чухал ач холбогдолтой байна.

Өөрийн цэргийн байдлыг үнэлэх нь дайсныг үнэлэхээс хялбар байна. Өөрийн цэргийн үнэлэхэд байрлал, орон тооны болон хавсрагдсан салбаруудын байдал, материал техник хангалтын байдал, бие бүрэлдэхүүний сэтгэл зүйн байдал, байлдааны тухайн үүргийг гүйцэтгэх боломж, чадавх зэргийг тодорхойлно. Ингэснээр цаашид авах арга хэмжээ болон салбаруудын үүргийг тодорхойлж өгнө. Цаашид авах арга хэмжээнд салбаруудын бэлэн байдал, байлдааны чадавхыг дээшлүүлэх, байрлал, бүлэглэлийг тавигдсан үүрэгт нийцүүлэн шинэчлэх, хэрэгслийн харьцааг тооцож дээд штабаас дэмжлэг хүсэх зэрэг ажил, арга хэмжээнүүд багтана.

Байлдааны ажиллагааны газар орны байдлыг үнэлэхэд газар орны өнгөлөн далдлалт, хамгаалалт болон гадаргуу, зам харгуйн маневр, тээвэрлэлт болон татан гаргалт хийж болохуйц байдал, минны болон бусад саадуудын байрлал, шинж чанаруудыг тогтооно.

Цаг улирлын болон ус цаг, уурын байдалд үнэлгээ хийснээр өвөл, зуны онцлогт тохирсон бэлтгэлийг хангах, цаг агаар, хур тунадас, салхины хурд, чиглэлийг тодорхойлсноор байлдааны үүрэг биелүүлэхэд хэрхэн нөлөө үзүүлж болохуйц байгаа зэргийг тооцно.

Нутаг дэвсгэрийн эдийн засаг, нийгэм, улс төрийн байдалд үнэлгээ

хийснээр өөрийн талын байлдааны ажиллагаанд эерэг болон сөргөөр нөлөөлж болох хүчин зүйлс, эдийн засгийн нөөц хүч бүрдүүлэх боломж зэргийг тогтооно.

Дээрх бүгдэд үнэлгээ, дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр захирагч, штаб өөрийн цэргийн хүч, хэрэгслийг хуваарилах, хүч задлах зааг, дамжин өнгөрөх завсар, үзүүр болон байрлалаа эзлэх цаг, хугацаа зэргийг нарийн тодорхойлох үүрэгтэй.

Шийдвэр гаргахад захирагч, штабын ажилд тавигдах шаардлагын судалгаа

Шийдвэр гаргахад захирагч, штабын удирдах урлаг маш олон талтай гэж хэлж болно. Үүний нэг нь цэргийн удирдлагын урлагийн зарчмын шаардлагыг хангаж байх явдал бөгөөд энэ нь цагийн байдалд тохирсон удирдлагаар тасралтгүй хангах, үүний тулд дайснаас өрсөж цаг хожих, гэнэтийн хүчтэй цохилтыг хийх, хүч, хэрэгслийг зөв ашиглах, маневрыг зоримогоор хийх явдал ихээхэн чухал юм. Эдгээрийг хэрэгжүүлэхэд захирагч, штабт санаачилгыг гартаа авах, мэдлэг, ур чадвартай байх, шийдэмгий, шулуун шударга байх, зүрх зориг, хурц ухаантай, овсгоо самбаатай, шаргуу зантай, үлгэр дуурайлалтай байх гэсэн тусгай шаардлагуудыг хангаж байх ёстой байна.

Захирагч, штаб үүргээ судалж шийдвэрээ гаргахдаа нэг дүгээр зурагдахь арга зүйг мөрдлөг болгох нь зүйтэй. Байлдааны шийдвэр гаргах явц нь амаргүй, маш төвөгтэй үйл ажиллагаа бөгөөд ихээхэн зөрчилдөөн дундаас гарч ирдэг, өөрөөр хэлбэл тодорхойгүй гэж хэлж болохоор алхам юм.

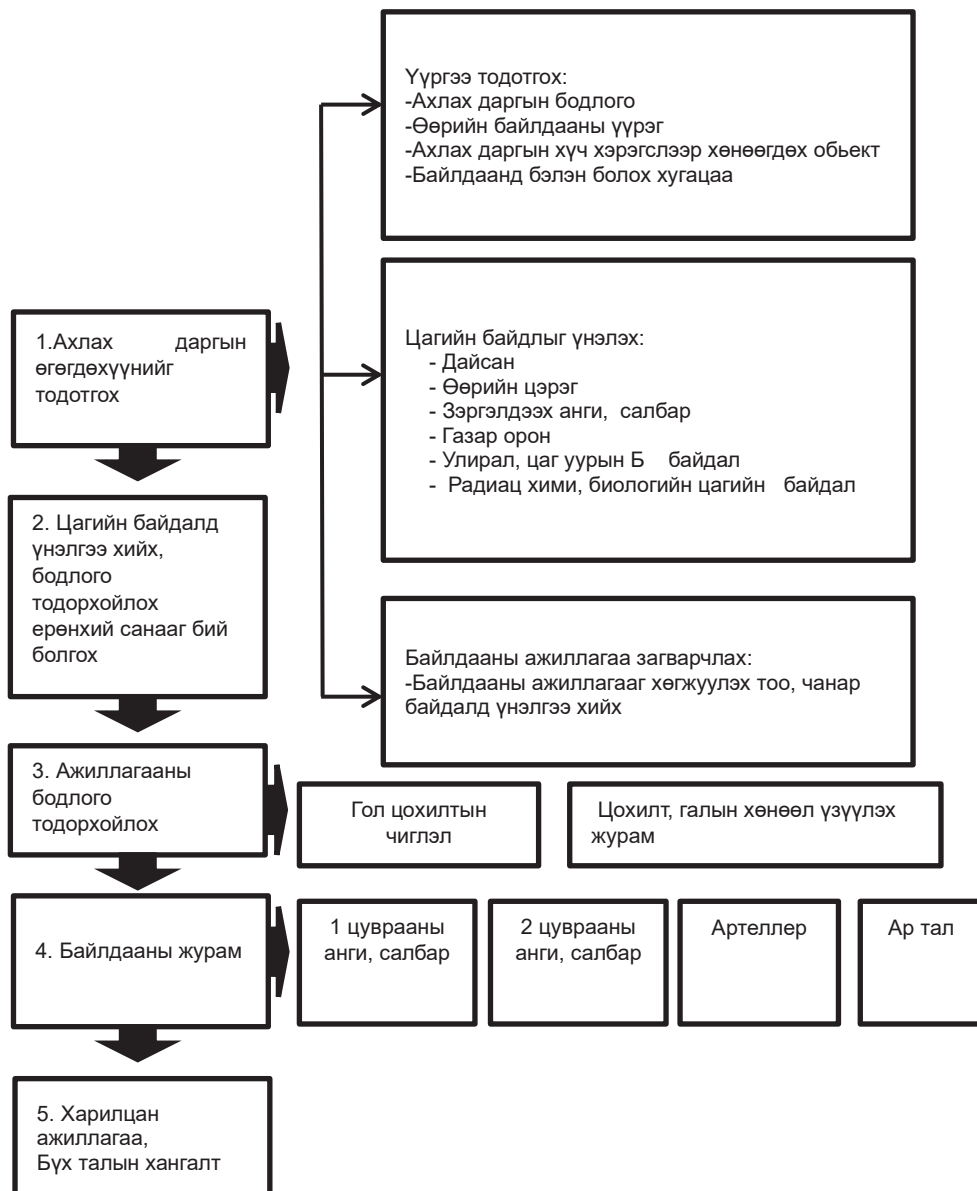
Иймд захирагч, штаб үүрэг хүлээж авсны дараа дараах материалуудыг бүрдүүлсэн байх нь зүйтэй юм. Үүнд: ахлах даргын тушаал, шийдвэр, төлөвлөгөө, ажиллагааны газар орны газрын зураг, шаардлагатай байлдааны дүрмүүд болон штабын тооцоо, өгөгдөхүүнүүд, өөрийн болон ахлах даргын тогтсон ажиллагааны журмууд байна.

Дараагийн нэг чухал асуудал бол цагийн байдлыг үнэлэх бөгөөд нэг дүгээр зурагт заагдсан функцүүдэд үнэлгээ хийхийн тулд дараах алхмуудыг хэрэгжүүлэх ёстой бөгөөд энд юуны өмнө ахлах даргын тушаал, шийдвэрт шинжилгээ хийх буюу үүргээ тодотгох бөгөөд ингэснээр өөрийн анги, салбарыг ахлах даргын болон зэргэлдээ анги, салбартай харилцан ажиллагаатайгаар биелэгдэх нөхцөл бүрдэх, байлдааны ажиллагааны бэлтгэлд тагнуулын мэдээ цуглуулснаар газар орны болон учирч болох аюулыг үнэлэх, өгөгдсөн үүргийг биелүүлэхийн тулд бусад дагалдах үүргүүдийг тодотгох, үүний тулд ахлах даргаас ямар үүргүүдийг зааж өгсөн, эдгээр үүргүүдийг биелүүлэхэд ямар дагалдах үүргүүдийг биелүүлэх ёстой вэ, гэхдээ эдгээр үүргүүд нь ахлах даргын тушаалд дурдагдаагүй байх зэрэг байна.

Захирагчийн шийдвэр гаргах ажиллагаа нь математик үндэслэлтэй, логик гаргалгаатай, сайтар тунгаан бодсон байх шаардлагатай бөгөөд энэ талаар Макиавелли "Цэргийн хэргээс өөр хаана ч ийм нарийн тооцоо шаардахгүй" гэж онцолж хэлсэн

байдаг. ¹ Үүнээс гадна цэргийн техник, технологийн дэвшил нэмэгдсэнээр байлдааны ажиллагааг төлөвлөх явц сайжирч

ердийн нүдэн баримжаагаар баримжаалах явдал баталгаагүй болоод байна.

1 дүгээр зураг. Захирагчийн байлдааны шийдвэр гаргах аргазүй

¹ Сандалов Л.М. Трудные рубежи. -М.: Воениздат, 1965. -С.18;

Шийдвэр гаргахад таамаглаагүй, гэнэтийн тохиолдол 1:3 харьцаатай байж болно гэж Наполеон үзэж байжээ¹. Хэрэв ийм харьцаатай байвал сайн учрыг ойлгосон байна гэж үзэх талтай байна. Гэхдээ автоматжуулсан тооцоог ашигласан үед энэхүү харьцаа нь 1:7 байх ёстой байна. Хэрэв ийм харьцаатай шийдвэрийг гаргаж чадвал ихээхэн оновчтойд тооцох бөгөөд үүнд өөрийн болон дайсны цэргийн байлдааны боломжийг зөв үнэлэх, байгаа хүч, хэрэгслээ ихдүүлж, багадуулалгүй харьцуулж үзэх нь цагийн байдлыг үнэлэхэд хамгийн хүндрэлтэй асуудлын нэг юм.

Шийдвэр гаргахад мэдээлэл олзворлох явдал ихээхэн чухал бөгөөд нийт мэдээний 50 хувь дайсны тухай, 30 хувь өөрийн цэргийн тухай, 15 хувь газар орны талаар, 5 хувь радиаци, хими, биологийн цагийн байдлын талаарх мэдээнүүд байвал зохимжтой гэж үздэг².

Мөн цаг хугацааны хүчин зүйлийг зөв үнэлэх нь чухал бөгөөд байлдааны үүргийг биелүүлэх, түүний зохион байгуулалтаас ихээхэн шалтгаалах нь тодорхой юм. Цаг, хугацааг ухаалагаар зөв тооцсоноор цэргийн хүчний хүчин зүйлсэд шилжих нөхцөлийг олгодог. Цаг хугацаа хожих нь дайсныг түрүүлж дарах боломжийг олгох бөгөөд өөрийн байлдааны журмыг эмхлэх, хөдөлгөөн, маневрыг цаг тухайд нь хийх, байлдааны чадавхаа сэргээх нөхцөлийг бүрдүүлж өгдөг. Түргэн, динамик аргаар цэргийг удирдах нь ихээхэн чухал, цаг хугацааг бодитоор тооцсоноор минут, секундг үнэлж, цэгнэх, богино хугацаанд хөдөлгөөний явцад шийдвэрээ гаргах, байлдааны үүргийг

салбаруудад хүргэх, харилцан ажиллагааг зохион байгуулах, дайсанд галын хөнөөл үзүүлэх, байлдааны явцад бүх талын хангалтыг хийхэд ихээхэн нөлөөтэй юм. Гэхдээ түргэн байх нь удирдлагын ганц, чухал чанар биш энэ нь бодит, үнэн зөв тооцоон дээр суурилагдаж шуурхай, өндөр зохион байгуулалт болон бүх салбар, нэгжүүдийн итгэлцэл, зөвшилцлийн үр дүнд явагдана.

Цаг, хугацааны төлөөх тэмцэл нь хоёр талын шинж чанартай бөгөөд үүний төлөө дайсан ч өөрийн хүч бололцоогоо дайчлах нь тодорхой. Иймээс дайсны үйл ажиллагаанд хүндрэл учруулахын тулд тогтоох, чиг баримжааг алдагдуулах, хууран мэхлэх, бэлэн бус байдлаа харуулах, сандралд оруулах, хөдөлгөөн, маневр бүрийг нь хүчтэй сөрөг маневраар хариу барих зэрэг байж болно. Цаг хугацаа хожих энэхүү тэмцэл нь идэвхи, санаачлагатай үйл ажиллагаа болон гэнэтийн байх хүчин зүйлсийг ашигласнаар үр дүнтэй байна.

Цаг, хугацаа хожих гэдэг нь дайснаас өрсөж цохилт өгөх, түүний темп, динамик зэргийг бий болгосноор дайснаа ялах үндсийг бий болгоно.

Иймээс дарга, захирагчийн шийдвэр гаргах арга зүйг уламжлалт, хэвшмэл (рутинной) болон бүтээлч (творческий) гэсэн хоёр системийн нэгдэлээр авч үзэх нь зүйтэй. Бүтээлч арга зүйд захирагч, даргын хувийн оюун ухаан, бодол, байлдааны бодлогыг тодорхойлох түүний үр дүнгээс шийдвэрийн үндэс урган гарна. Харин хэвшмэл арга зүй нь зорилго агуулсан байх бөгөөд бүтээлч арга зүйг бий

¹ Русская военно-теоретическая мысль XIX и начале XX веков. М., 1960. -С. 389;

² Во И.Н. "Тактика искусство боя". Москва 2002. - С.334;

болгох таатай нөхцөлийг бүрдүүлж өгдөг.

Байлдааны ажиллагааны бодлогыг тодорхойлж салбаруудыг байлдааны үүргээр хангахад удирдлага, харилцан ажиллагаа, бүх талын хангалтыг зохион байгуулах бөгөөд үүнд юуг, хэзээ, хэрхэн хамгийн бага хүчин чармайлт, хохиролтойгоор даван гарах нь чухал асуудлын нэг байна. Гэхдээ захирагч, даргын энэхүү шийдвэр бүгдийг тодорхой харгалзан үзэхэд бэрхшээлтэй бөгөөд ямарваа нэг эрсдэлийг дагуулдаг.

Эрсдэлийн талаар Клаузевиц бичихдээ “ Эрсдэлийг тооцохдоо өөрийн мэргэн ухаан болгоомжлолоос гадна тодорхой масштабаар хэмжигддэг¹” гэсэн байдаг бол армийн генерал С.М. Штеменко "Эрсдэлийн, түвшинг бууруулахын тулд бүх талын арга хэмжээг авах хэрэгтэй, гэхдээ захирагч, дарга түүнийг бүр мөсөн арилгахыг эрмэлзвэл амжилтад хүрэх нь юу л бол гээд энэхүү эрмэлзлэл нь шийдвэргүй байдал, сандрал болон санаачлагаа алдах зэрэг аюултай байдлын эх үүсвэрийг бий болгон, захирагч, дарга нь эрсдэлийн цар хүрээг мэдэж, түүнийг ямагт нягталж байх шаардлагатай" гэжээ.

АНУ-ын байлдааны дүрэм FM 90(01)-д захирагчийн эрсдэлийг бууруулах хамгийн чухал хүчин зүйл бол дайсны талаарх тагнуулын мэдээ гэж үзсэн байдаг бөгөөд аль хэр их мэдээлэлтэй байна тэр хэмжээгээр эрсдэл бага байна гэж үзжээ.

Байлдааныг төлөвлөхөд захирагч, штабт тавигдах шаардлагын судалгаа

Байлдааныг төлөвлөх нь салаа, түүнээс дээшхи салбаруудын хэмжээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бөгөөд цэргийг байлдаанд удирдах ажиллагаанд чухал байр эзэлдэг. Тэрээр салбаруудын байлдааны үүрэг, галын хөнөөлийн журам, салбаруудын харилцан ажиллагаа, ёс суртахуун, сэтгэл зүйн бэлтгэл, байлдааны, техникийн, ар талын хангалт болон удирдлага зохион байгуулалтын ажлууд багтаж байна. Байлдааны ажиллагааны төлөвлөлт нь дараалсан болон зэрэгцээ аргаар явагдах ба хосолсон аргыг ч мөн хэрэглэж болно.

Дараалсан аргад цэргийн дээд шатны нэгж байлдааны ажиллагааг төлөвлөж дуусаад, доод шатны нэгжид дараалан төлөвлөх буюу дээрээс дошоо дараалан төлөвлөх ажиллагаа юм. Энэхүү аргын давуу тал нь төлөвлөлт бүрэн хийгдэж, дээд шатны штаб доод шатны штабын ажилд тусалж, дэмжсэнээр чанартай төлөвлөлт явагдаг байна. Харин дутагдалтай тал нь цаг хугацаа их шаардахаас гадна доод шатны штабын бие даасан байдал, санаачлага, идэвхтэй байдлыг алдагдуулахад хүргэж болзошгүй байдаг байна.

Зэрэгцээ аргаар төлөвлөх гэдэгт дээд шатны штаб төлөвлөлтийг доод шатны штабтай нэгэн зэрэг боловсруулах үйл ажиллагааг хэлж байгаа бөгөөд цаг хугацааг хэд дахин хэмнэх, байлдааны ажиллагаанд бэлтгэх хугацааг доод шатанд олгодгоороо давуу байна. Гэхдээ энэхүү зэрэгцээ аргаар төлөвлөхөд тодорхой нөхцөлүүд, өөрөөр хэлбэл анхны өгөгдөхүүнүүд байх шаардлагатай юм.

¹ Клаузевиц. О войне. Т.1. Москва.: Воениздат, 1937. С.52;

Байлдааныг төлөвлөхөд ямар заавар ашигласан болон цаг хугацааны боломжоос шалтгаалж төлөвлөлт нь чанартай, чанаргүй боловсруулагдах магадлалтай юм. Практик, дадлага, туршлагаас байлдааныг төлөвлөхөд нэгдүгээрт, дайсны цэргийн бүлэглэлийн боломжит хувилбар, түүний ажиллагаа; хоёрдугаарт, байлдааны үүргийг биелүүлэхэд арга, дайсныг дарах, устгах арга, ашигтай байлдааны журмын байгуулалтыг тодорхойлох, хүч, хэрэгслийн хуваарилалтыг үндэслэлтэй бий болгох гуравдугаарт, төлөвлөлтийн бичиг, баримтыг боловсруулах, захирагдсан анги, салбаруудад байлдааны үүргийг хүргэх; дөрөвдүгээрт, анги, салбаруудыг байлдаанд бэлтгэхэд хяналт, үзүүлэхэд чиглэгддэг байна.

Байлдааныг төлөвлөх ажиллагаа нь шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, объектив, олон талт, оновчтой, цогц гэсэн ерөнхий зарчим, байлдааны бодлоготой уялдаатай, дайсны байлдааны журмын бүх гүнд нэгэн зэрэг нөлөөлөх, тактикийн байлдааны ажиллагаа нь операцын үүргийг биелүүлэх боломжийг олгох, байлдааны үүргийн бүх шатанд санаачлагыг гартаа авахад дэмжлэг үзүүлэх зэрэг тусгай зарчмыг баримталдаг.

Байлдааныг төлөвлөхөд хүндрэлтэй асуудлын нэг нь талуудын байлдааны боломжийг тодорхойлох явдал юм. Тиймээс энэ зорилгын үүднээс урьдчилан тооцоо хийх шаардлага гардаг бөгөөд тооцооны хувилбарыг 1 дүгээр хүснэгтэд харуулав.

1 дүгээр хүснэгт
Байлдаанд талуудын хохирлын тооцоололт¹

Хориглолтод байгаа хүчний боломжит хохирлын хэмжээ	Давшилтад байгаа хүчний боломжит хохирлын хэмжээ				
	30%	35%	40%	45%	50%
50	1,2	1,14	1,08	1,04	1,00
55	1,25	1,18	1,12	1,07	1,02
60	1,28	1,21	1,15	1,10	1,06
65	1,31	1,23	1,17	1,12	1,08
70	1,34	1,28	1,19	1,14	1,10

¹ Воробьев И.Н. "Тактика -искусство боя". Москва. 2002.-С.357;

Энэхүү хүснэгтийн тусламжтай захирагч, штаб нь байлдааны ажиллагааны явцад богино хугацаанд байлдааны чадавхаа сэргээхэд шаардлагатай тооцоо хийхэд ихээхэн дөхөмтэй байна.

Харилцан ажиллагааг зохион байгуулах үеийн захирагч, штабт тавигдах шаардлагын судалгаа

Харилцан ажиллагаа зохион байгуулах нь байлдааныг зохион байгуулах үеийн нэгэн хариуцлагатай шат юм. Тэр нь байлдааны төрөл, цагийн байдлын нөхцөлөөс хамааран, байлдаан болгонд өөр өөр онцлогуудтай байна.

Байлдааны үеийн харилцан ажиллагааны үндэс нь гурван үе шаттай явагддаг. Үүнд, нэгдүгээр үе шатанд харилцан ажиллагаанд шаардлагатай анхны өгөгдөхүүнүүдийг тодорхойлох, хоёрдугаар үе шатанд харилцан ажиллагааг зохион байгуулах байлдааны баримт бичгийг боловсруулах, гуравдугаар үе шатанд боловсруулсан бичиг баримтыг захирагч баталснаар хэрэгжүүлэхэд бэлэн болгодог байна¹.

Харилцан ажиллагаанд шаардлагатай анхны өгөгдөхүүнийг тодорхойлоход юуны өмнө дээд штабын харилцан ажиллагааны зохион байгуулалтын талаарх заавар, цель заах, таниулах, удирдлага, харилцан ажиллагааны зарлан мэдээлэх сигнал, дохио болон харилцан ажиллагааг зохион байгуулах үндсэн байлдааны баримт бичгүүдийг боловсруулах ажил багтана.

Харилцан ажиллагааны байлдааны баримт бичгийг боловсруулах, харилцан ажиллагааны бэлтгэлийг хангахад удирдлага, ажиллагаа, бүх талын хангалтыг зохион байгуулах үндсэн асуудлууд, байлдааны тушаал, тагнуул, галын хөнөөлийн төлөвлөгөө зэргийг

боловсруулах, офицеруудыг газар орон болон газар орны үзүүлэн материалууд дээр бэлтгэл хангах, удирдлага, хяналтын байруудыг төхөөрөмжлөх зэрэг ажлууд хийгдэнэ.

Боловсруулсан баримт бичгийг захирагч баталснаар 2-3 доод шатанд тушаал хүргэгдэх, байлдаанд анги, салбараа удирдах, харилцан ажиллагааг зохион байгуулахын тулд удирдлага, хяналтын байр руу хөдөлгөөн үйлдэх, анги, салбаруудын болон холбоо, мэдээллийн хэрэгслийн бэлэн байдлыг нягталж, шалгах зэрэг ажлууд хийгдэнэ.

Харилцан ажиллагааг амжилттай явуулахад газар орон дээр артиллери, танкийн салбаруудтай байлдааны ажиллагааны талаарх нэгдсэн ойлголт, зөвшилцөлд хүрэх явдал чухал бөгөөд мотобуудлагын батальонд артиллерийн дивизион, танкийн рот хүртэлх нэгжтэй харилцан ажиллагааг бүх байлдааны явцад тасралтгүй явуулж байх ёстой. Алдагдсан тохиолдолд цаг алдалгүй түүнийг сэргээж, цагийн байдлын өөрчлөлттэй уялдуулан байнга тодотгож байвал зохино.

Харилцан ажиллагааг зохион байгуулах үндсэн арга нь газар орон дээр захирагч биечлэн зааж, заавар өгөх явдал юм. Харин тийм боломжгүй, цаг хугацаа бага үед газар орны дүрслэл, бүдүүвч, зураг дээр харилцан ажиллагааг зохион байгуулдаг. Харилцан ажиллагааг зохион байгуулахад нэгдүгээрт, анги, салбаруудад байлдааны журам, байлдааны үүрэг, зааг, цаг хугацаа, ажиллагааны хувилбар, чиглэл болон арга хэрэгслийг, хоёрдугаарт, байлдааны ажиллагааны ерөнхий төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд анги, салбаруудын байр, журмыг нарийн тодорхойлоход оршиж байна².

¹ Воробьев. И.Н. "Тактика - искусство управления" Военная Мысль, No1 2003: -С 34:

² Шавлов А.В, С И.Ковалёв, Кузнецов В.М." Взаимодействие подразделений в общевойсковом " бою" Челябинск 2010. С 8;

Харилцан ажиллагааг зохион байгуулах үндсэн зарчимд дараах асуудлуудыг авч үзэж болно. Үүнд:

1. Харилцан ажиллагааг зохион байгуулах гол үндэс нь орон тооны болон хавсрагдсан анги, салбарууд болон бусад элементүүдийн цөмийн зэвсэг, авиацийн цохилт, артилерийн гал зэргийг тавигдсан үүргийг биелүүлэхийн тулд шийдвэртэй, хүчтэй явуулах. Энэхүү зарчим нь юуны өмнө ахлах даргын шийдвэрээр цөмийн зэвсэг хэрэглэх үндсэн хөнөөлийн хэрэгслийг ашиглах эсэхийг тодорхойлоход орших бөгөөд үүний тулд анги, салбарууд, тусгай хүчин болон бусад элементүүдэд ямар хэмжээтэ, хаана, хэзээ цөмийн зэвсэг хэн хэрэглэх талаар тодорхой заавар өгөх;

2. Анги, салбарууд харилцан ажиллагааг зохион байгуулахдаа байлдааны үүрэг, чиглэл, зааг, цаг хугацаагаар зохицуулах;

3. Бүх төрлийн байлдаанд хүч хэрэгслийг зөв ашиглах;

4. Өөр хоорондоо болон зэргэлдээх анги, салбаруудад харилцан туслалцах;

5. Байлдааны туршид тасралтгүй зохион байгуулах гэсэн зарчмуудыг баримтална.

Орчин үед байлдааны ажиллагаа явагдах газар орон, объектын дуураймал талбай, объект, полигон байгуулан, тэдгээр дээр байлдааны бэлтгэл, сургалт дадлага хийх, түүний явцад харилцан ажиллагааг зохион байгуулах нь элбэгшиж байна.

Харилцан ажиллагааг зохион байгуулахад холбоо, мэдээллийн хэрэгсэл чухал бөгөөд ерөнхий байлдааны үүргийг биелүүлж байх явцад бүх төрөл мэргэжлийн цэргүүдтэй холбоо, харилцаа тогтоож ойлголцлоо тодотгоход оршино. Авиацийг ерөнхий цэргийн анги, салбарын байлдааны ажиллагаанд ашиглаж байгаа тохиолдолд харилцан ажиллагааг дээд штаб, командлалаас шийдвэрийн дагуу зохион байгуулна.

Зарим онцгой тохиолдолд нэгтгэл, анги салбаруудын гол цохилтын чиглэл дэх харилцан ажиллагааг дээд штабын хүч хэрэгслээр холбооны ахлах даргын удирдлага дор явуулах тохиолдол гардаг байна.

Орчин үед харилцан ажиллагааг зохион байгуулах ур чадварыг эзэмшихийн тулд офицеруудад дайн, байлдааны ажиллагааны шинж чанар, байлдааны зэвсэглэл, техникийн хүчин чадал, байлдаанд тэдгээрийг хэрэглэх арга болон операц, тактикийн түвшний тооцоололт зэргийн талаар гүнзгий мэдлэгтэй байх, цагийн байдлын талаарх мэдээнд тулгуурлан харилцаа, холбоог тогтоохоос гадна харилцан ажиллагааны системийг бий болгох чадварыг шаардах болоод байна.

Хоёр: Санал дүгнэлт

Байлдааныг зохион байгуулах, удирдан явуулах мэдлэг чадварыг эзэмших нь офицер нэг бүрийн үүрэг тул байлдааныг зохион байгуулах захирагч штабын ажиллагааны үндсэн үзүүлэлтүүдийн талаар онолын мэдлэг, ур чадвар эзэмших зайлшгүй шаардлагатай иймд офицер нэг бүр

1. Ахлах даргаас болон үүссэн цагийн байдлын дагуу гүйцэтгэх үүрэгээ судлах онол арга зүйг эзэмших

2. Цагийн байдлын өрнөлтийн дагуу цагийн байдлыг тогтоож, үнэлж, дүгнэлт гаргах арга зүйд суралцах

3. Цагийн байдлаа оновчтой үнэлсний дагуу нэн яаралтай авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд хийгдэх ажлуудыг тодорхойлж сурах

4. Байлдааны ажиллагааны бодлого нь үүссэн цагийн байдал, нэн яаралтай авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд зохицсон байлдааны журам байгууламжийг байгуулах мэдлэг, ур чадвар эзэмшсэнээр захирагч штабын шийдвэр амжилтанд хүрнэ хэмээн дүгнэж болохоор байна.

Эх сурвалжийн жагсаалт:

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль
УБ, 1992 он
2. Ц.Дашзэвэг. "Цэргийн
удирдлагын үндэс" УБ 2003 он;
3. Сандалов Л.М. Трудные
рубежи. -М.: Воениздат, 1965;
4. Русская военно-теоретическая
мысль XIX и начале XX веков. М., 1960;
5. Воробьев И.Н. "Тактика -
искусство боя". Москва 2002;
6. Клаузевиц. О войне. Т.1.
Москва.: Воениздат, 1937;
7. Шавлов., А.В С.И.Ковалёв, .
Кузнецов В.М. Взаимодействие
подразделений в общевойсковом бою".
Челябинск. 2010